

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ
МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу
09-241 М групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Гафюк Олена Валеріївна
Керівник к.філол.н., доцентка
Мироненко О.В.
Рецензент Компаній Н.А.
директорка закладу дошкільної
освіти №85 Херсонської міської
ради

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	7
1.1. Розвиток мовлення здобувачів дошкільної освіти як об’єкт дошкільної лінгводидактики.....	7
1.2. Особливості розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти.....	10
1.3. Використання мнемотехніки для розвитку мовлення дошкільників.....	15
РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МНЕМОТЕХНІКИ	22
2.1. Організація дослідно-експериментального дослідження.....	22
2.2. Зміст роботи щодо розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти за допомогою мнемотехніки.....	30
2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи.....	33
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	44
Додаток А. Протокол обстеження мовлення дитини під час нестимульованого мовлення.....	44
Додаток Б. Казка В.Сухомлинського «Ледача подушка».....	44
Додаток В . Дидактичні ігри та вправи, спрямовані на вивчення сформованості граматично правильного мовлення дошкільників.....	46
Додаток Г. Анкета для вихователів.....	48
Додаток Д. Складання описової розповіді «Фрукти. Яблуко».....	50
Додаток Ж. Характеристика рівнів сформованості мовлення дошкільників.....	51

ВСТУП

В реаліях сьогодення комунікативному вихованню здобувачів дошкільної освіти приділяється особлива увага, адже результативний мовленнєвий розвиток особистості дитини визначає ефективність опанування іншими освітніми лініями розвитку, створює умови для активної участі дитини у житті суспільства, забезпечує здобувачів дошкільної освіти потрібними навичками мовленнєвої взаємодії з іншими.

Мовлення є головним засобом обміну думками і емоціями між учасниками комунікації, передачі і опанування нової інформації. У здобувачів дошкільної освіти мовлення розвивається під час психофізіологічного розвитку. При цьому забезпечення гармонійного розвитку дитини неможливе без правильного розвитку та функціонування мовлення. Зв'язність мовлення дитини дошкільного віку трактується як коректність мовленнєвого оформлення думок здобувача освіти, з позиції зрозумілості для слухача.

Зв'язне мовлення – це розширений виклад конкретної інформації, який є логічним, послідовним та точним, граматично та стилістично. Таке мовлення реалізується за загальними законами логіки, української граматики та композиції, а також виконує комунікативну функцію самостійне, структуроване та поділене на структурні компоненти. Його завдання - навчити здобувачів дошкільної освіти розуміти, формувати власні висловлювання відповідно до норм літературної мови.

Питання розвитку мовлення завжди є актуальною для наукових доробків вчених: А.Богущ, Н.Гавриш, С.Гончаренко, К.Крутий, Л.Омельченко, Т.Полянська та ін.

Досить цікавим аспектом роботи зі здобувачами дошкільної освіти є розвиток здібностей, уваги та вміння запам'ятовувати інформацію. Дошкільний вік є найголовнішим періодом життя особистості з точки зору становлення пізнавальних здібностей дошкільника, в цей період

відбувається становлення пріоритетних інструментів мислення, які будуть удосконалюватись упродовж життя.

Метод мнемотехніки - це провідний засіб розвитку мовлення у здобувачів дошкільної освіти. Ця технологія сприяє ефективному засвоєнню дошкільниками знань про властивості явищ та предметів природи, навколишнє середовище, їх структури та взаємозв'язки. На її основі здобувачі дошкільної освіти результативніше сприймають і трансформують зорову інформацію, відтворюють різноманітні тексти казок, оповідань, розповідей тощо.

Значний рівень мовленнєвої активності дошкільника на занятті у закладі дошкільної освіти реалізується за допомогою доречно запропонованими засобами стимулювання мовлення. Буклети, інтерактивні дошки, онлайн дошки, плакати, сюжетні ілюстрації, таблиці – потужний засіб, основа для пізнавальної комунікації, що є вагомим компонентом занять з розвитку мовлення зі старшими дошкільниками.

Одним із головних принципів сучасної української освіти у кризових умовах є оптимізація освітнього процесу за допомогою ефективних новітніх технологій навчання, а саме удосконалення можливостей дистанційного формату навчання (асинхронного та синхронного режимів) здобувачів дошкільної освіти. За таких умов актуальним методом засвоєння інформації є використання мнемотехніки. Ця технологія належить до здоров'я збережувальних технологій закладу дошкільної освіти, що забезпечує унормовану інтелектуальну активність дітей в умовах сучасної української освіти. Це і зумовило вибір теми магістерського дослідження: **«Мнемотехніка як ефективний засіб розвитку мовлення дошкільників»**.

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами та темами. Наукове дослідження виконано згідно з науковою темою кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного

університету.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та дослідно-експериментальне дослідження розвитку мовлення дошкільників за допомогою мнемотехніки.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати науково-методичну джерельну базу з теми дослідження.

2. Виділити особливості розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти.

3. Визначити прийоми мнемотехніки, котрі ефективно сприяють розвитку мовлення дошкільників.

4. Розробити серію завдань з розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти за допомогою мнемотехніки та перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – процес розвитку мовлення дошкільників.

Предмет дослідження – зміст розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти за допомогою мнемотехніки.

Методи дослідження: під час виконання наукової роботи використовувались теоретичні методи дослідження, такі як синтез, узагальнення, аналіз, вивчення наукової та методичної літератури з розвитку мовлення дітей дошкільного віку за допомогою мнемотехніки; емпіричні методи: спостереження, опитування, бесіда, анкетування та діагностичні методики.

Наукова новизна і практичне значення магістерського дослідження полягає у аналізі та уточненню понять: «мовлення», «розвиток мовлення», «мнемотехніка», а також запропоновано комплекс вправ, який спрямований на розвиток мовлення дошкільників за допомогою мнемотехніки.

Апробація результатів: матеріали дослідження апробувались під час участі здобувача вищої освіти у XI міжнародній науково-практичній

конференції «MODERN RESEARCH IN SCIENCE AND EDUCATION»
27-29.06.2024 року (м. Чикаго, США)

Магістерська робота складається зі вступу, двох основних розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ І. МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

1.1. Розвиток мовлення здобувачів дошкільної освіти як об'єкт дошкільної лінгводидактики

Розвиток мовлення здобувачів дошкільної освіти – одна з пріоритетних проблем дослідження української дошкільної лінгводидактики. Актуальність досліджуваного поняття визначається головними напрямками чинних нормативних документів: Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Комплексні заходи щодо всебічного розвитку та функціонування Української мова», що мають на меті удосконалення та осучаснення дошкільної освіти в Україні.

Мовленнєве спілкування - один з видів діяльності, яким опановує дитина з раннього віку; універсальна умова розвитку дитини у період її становлення. Під час спілкування в організованій ігровій діяльності дошкільник досліджує навколишній світ в його цілісності та варіативності; розкриває внутрішній світ дитини. Базовий компонент дошкільної освіти окреслює прикінцеву мету розвитку мовлення дитини передшкільного віку – формування комунікативної компетентності. Мовленнєвий розвиток здобувача дошкільної освіти є головним засобом соціалізації.

Питання розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти досліджувалась значною кількістю науковців, серед них: А.Богущ, М.Вашуленко, Н. Гавриш, А. Дем'яненко, Л. Калмикова, К. Крутій, та інші. Слід зазначити, що дослідження питання розвитку мовлення дітей дошкільного віку має специфічні різнопланові особливості. Зокрема, дослідженням походження психологічних механізмів розвитку мовлення займалися значна кількість вітчизняних та закордонних психологів.

Проблемі формування комунікативних вмінь здобувачів дошкільної освіти присвячені наукові доробки О. Кононко, В. Бабич, Т. Піроженко. Вагомий внесок у вивчення питання формування монологічного мовлення дітей дошкільного здійснили А. Богущ, Н. Гавриш, Т. Котик та Н.Луцан.

У сучасній дошкільній лінгводидактиці є декілька підходів до визначення дефініції «мовлення». Дослідники А. Богущ, С. Дорошенко, «мовлення» визначають як конкретну граматичну та композиційну цілісність з певною темою та характеризується достатньою самостійністю, послідовністю та логічністю.

Під мовленням розуміємо детальний виклад конкретного матеріалу, який відбувається системно, послідовно, логічно й граматично коректно. Г.Дідук акцентує, що таке мовлення функціонує за законами логіки та сучасної граматики з конкретною тематикою, функціями та структурними компонентами. [17, с. 13].

М. Вашуленко зауважує, що «зв'язне мовлення» є вмінням доречно використовувати мовні засоби під час продукування власної думки або висловлювання. Відповідно до ідей дослідника, вчасно та відмінно розвинене мовлення здобувача дошкільної освіти є важливою складовою готовності до подальшого здобуття шкільної освіти [8, с. 95].

Розвиток мовлення необхідно реалізовувати під час системної та цілісної освітньої діяльності з переказування художніх творів та навчання самостійних розповідей, зміст яких потрібно розширювати за допомогою спостережень за навколишнім світом, важливо навчити здобувачів дошкільної освіти підбирати влучні та доречні слова, правильно створювати поширені речення та поєднувати їх у логічну та послідовну систему - текст [12].

Вагоме значення для розвитку мовлення дошкільників має формування умінь підбирати необхідний зміст та необхідну мовну форму для висловлювання; лексичну роботу (оцінювання, смислові порівняння,

використання комунікативних ситуацій, письмове та усне мовлення) пропонує дошкільник дорослим, який допомагає засвоєнню цілісних синтаксичних конструкцій; формування фонетичної сторони мовлення; розвиток типів мовлення (М.Кузіна, Є.Струнін, М.Лаврін, В.Гербова) [20].

Дефініція «мовлення» у науковій літературі використовується в кількох значеннях, які графічно представлені у рис. 1.1.

Рис. 1.1 – Варіанти дефініції мовлення у науковій літературі

Зв'язне мовлення є підсумком загального мовного розвитку особистості дитини, а також показником психологічного становлення дошкільника.

Психологічну природу зв'язного мовлення, його механізми та процес формування досліджували вчені: І.Бех, І.Біла, Л.Божович, Н.Виноградова, які, аналізуючи основи генезису мовленнєвого розвитку, зазначили мотивацію як першочерговий фактор та рушійну силу до продукування мовленнєвого продукту [29].

Аналізуючи мовлення здобувачів дошкільної освіти, вчені констатують, що досліджуване поняття може бути ситуативним

(дотичним до конкретної ситуації, події) і контекстним (розуміння якого визначається відповідно до контексту комунікації).

Значна кількість вітчизняних та зарубіжних науковців констатують, що дитина старшого дошкільного віку може впевнено, логічно й чітко продукувати описові та розповідні тексти на пропоновану тематику, висловлювати власні ідеї та думки, висновки. У дітей старшого дошкільного віку активно розвивається творчо-мовленнєва діяльність, яка допомагає розвивати елементарні літературно-художні здібності здобувачів дошкільної освіти, розширює та удосконалює різновиди дитячої творчості [37, с.54].

Отже, дослідивши науково-методичну джерельну базу відповідно до теми наукового дослідження, можна констатувати, що мовлення – це детальний та поширений виклад конкретного змісту, який продукується цілісно, логічно, точно, доречно та образно; змістовне висловлення думки, що допомагає організувати комунікацію між двома чи більше людьми. Головна функція такого мовлення – комунікативна та реалізується у двох формах – діалогічне та монологічне мовлення. Зв'язне мовлення має важливе значення для розвитку здобувачів дошкільної освіти, адже воно передбачає опанування значним словниковим запасом мовленнєвих одиниць, засвоєння мовних норм і правил, тобто опанування граматичною стороною мовлення, а також практичне використання, уміння доречно їх використовувати.

1.2. Особливості розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти

На сьогоденному розвитку дошкільної освіти найбільш значущим і вагомим етапом є формування та розвиток мовленнєвої особистості. Пріоритетне значення у зазначеному процесі має розвиток мовлення, яке є вищою формою мовленнєво-мисленнєвих пізнавальних операцій здобувача дошкільної освіти та є передумовою цілісного пізнавального

розвитку дитини дошкільного віку. Відповідно до сенситивності періоду дошкільного дитинства до розвитку мовлення, вчасне формування комунікативної діяльності допоможе здобути дошкільнику конкретного досвіду спілкування з іншими, а також сприятиме розвитку певних особистісних якостей (ініціативність, наполегливість, комунікабельність).

Аналіз наукових та методичних джерел з теми дослідження переконує, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства та відповідно до кризових ситуацій пов'язаних з повномасштабним вторгненням країни-агресорки, вимушеної міграції сімей з дітьми дошкільного віку збільшується кількість дітей з порушеннями різної етіології усного мовлення, що уповільнює засвоєння освітніх програм розвитку здобувачів дошкільної освіти в закладах дошкільної освіти, своєчасній інтелектуальній та мовленнєвій підготовці дошкільників до подальшого шкільного навчання та формування пізнавальних процесів, поведінки дошкільника в цілому. Відповідно до вищезазначеного важливого значення набуває освітня діяльність педагогів з дошкільниками, які мають певні порушення мовлення та логопедична робота зі здобувачами дошкільної освіти із загальним недорозвиненням мовлення в закладах дошкільної освіти [6, с. 17].

Проблему розвитку мовлення науковці розглядали в різних аспектах, а саме: педагогічному, психологічному та логопедичному.

Потреба розвитку мовленнєвих умінь здобувачів дошкільної освіти зазначена у Базовому компоненті дошкільної освіти. У інваріантній частині нормативного документу за освітнім напрямом «Мовлення дитини» сказано про вагомість розвитку вміння дошкільника до створення власних речень, тестів та висловлювань за допомогою невербальних та вербальних мовних засобів [10].

Значення мовленнєвого розвитку здобувача дошкільної освіти констатують діючі освітні програми розвитку дошкільників («Освіта та

Піклування», «Дитина», «Українське дошкілля», «Соняшник» (2023р.), «Впевнений старт»).

Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» (2023р.) розглядає мовлення як засіб самовираження, висловлення дошкільником своїх емоцій, бажань, ідей. Автори програми зазначають, що за допомогою високо розвиненого мовлення здобувач дошкільної освіти зможе проявити себе, висловити власні судження, продемонструвати свою творчість та індивідуальність. Але процес розвитку мовлення дошкільників має певні особливості, які потрібно враховувати батькам та педагогам закладів дошкільної освіти для забезпечення гармонійного розвитку комунікативних здібностей дітей.

Сучасні науковці зазначають, що зв'язне мовлення виконує певні важливі функції, головною з яких є комунікативна, що здійснюється у двох формах – діалог та монолог [18, с. 65]. За означенням С. Єрмоленко діалог – «це одна з форм комунікації, учасники якої обмінюються між собою певними репліками» [7, с. 15]. Зважаючи на сферу видів діяльності, у період передшкільного становлення дошкільника значно збагачується (конструювання, творчі ігри, проектування, образотворча діяльність, трудові доручення, сюжетно-рольові ігри), у дошкільників виникає бажання поділитися власними емоціями, переживаннями, висловити свою точку зору до того чи іншого об'єкту або явища. У результаті стимулюється інтенсивний розвиток діалогічного мовлення та його форми: вказівка, оцінка, пояснення, узгодження тощо. Дошкільники активно прагнуть долучатись до активно обговорення, бесід, логічно та конкретно будують свої питання та відповіді, можуть доповнювати висловлювання однолітків та дорослих. Серед головних форм діалогічного мовлення, які використовуються в умовах закладу дошкільної освіти можна виділити бесіду, розмову та полілог, які активно удосконалюються тільки за умови спеціально організованої діяльності

вихователем та активного комунікативного осередку.

Монолог є формою мовлення однієї особи, що не вимагає швидкого відгуку слухачів. Науковиці А. Богуш та Н. Гавриш зазначають, що монолог, безсумнівно, є складнішим видом мовлення, але характеризується довільністю, усвідомленістю та організованістю. Процес створення власного монологічного тексту вимагає від здобувача дошкільної освіти прояву творчості, вміння послідовно та логічно формулювати зміст та доречно словесно оформити його [7, с. 15].

Так, монологічне мовлення здобувача дошкільної освіти, як правило, звернене до конкретного співрозмовника або співрозмовників, спираючись на емоційний відгук якого, дошкільник доповнює та змінює власне висловлювання, випускає певні раніше відомі деталі. В ході комунікації здійснюється активізація мисленнєвої діяльності дошкільника, що доводить тезу – розвиток мовлення здобувачів дошкільної освіти пов'язаний з їх розумовим розвитком.

Педагоги закладів дошкільної освіти, як правило, навчають дошкільників двом найбільш використовуваним формам монологу: переказу (відтворення певного тексту своїми словами) та розповіді (самостійне, логічне та завершене висловлення для якого характерна довільність) [5, с. 49]. Але сучасна українська дошкільна лінгводидактика пропонує варіативний спектр монологічних форм мовлення: повідомлення, опис, міркування, розповідь за сюжетними картинками, розповіді по пам'яті тощо.

Відповідно до аналізу досліджень вчених щодо практичного вивчення розвитку мовлення дітей дошкільного віку, слід зауважити, що під впливом розширення учасників комунікації дошкільників відбувається інтенсивний розвиток контекстового мовлення, що є доступним для слухача у будь-якій мовленнєвій ситуації. Але дослідники відзначають, що здобувачі дошкільної освіти під час комунікації послуговуються також ситуативним (відповідно до певної ситуації)

мовленням. Отже, ці дві форми мовлення співіснують і дитина дошкільного віку застосовує їх в залежності до своїх потреб.

Значна кількість досліджень доводить, що дошкільний вік характеризується активним розвитком монологічного мовлення. Висловлювання дітей, особливо старшого дошкільного віку, відзначаються логічністю, інформативністю, поширеністю, послідовністю змісту текстів. В окремих здобувачів дошкільної освіти на високому рівні розвинені позамовні засоби (жести та міміка), які допомагають зробити акцент на важливих моментах у висловлюванні [7, с.15].

Становлення мовленнєвої активності проходить тривалий та складний шлях. Формування зв'язного мовлення здійснюється одночасно з розвитком мислення та пов'язане з збільшенням складності операцій у формі спілкування з іншими учасниками комунікації. Розвиток соціальної функції мови відбувається з того моменту, коли вона є засобом спілкування, коли здобувач дошкільної освіти усвідомлює звернення мовлення та застосовує для висловлення власної точки зору, своїх думок та переконань [2, с. 12].

Значним новоутворенням дошкільного віку (старший дошкільний вік) є вияв регулювальної та прогнозованої функцій мовлення. У зв'язку з цим, дошкільник здатен самостійно спрогнозувати власну мовленнєву активність, побудувати розповідь за конкретним планом, висловлювати послідовно свої думки та ідеї. Також синтаксична структура розповідей дитини дошкільного віку ускладнюється від молодшого до старшого дошкільного віку, інтенсивно зростає кількість складних поширених речень, але ці вміння досить нестійкі.

Як переконують результати наукових пошуків А. Богуш «у старших дошкільників удосконалюється граматична правильність мовлення, простежується поява критичного ставлення до власних висловлювань та висловлювань однолітків. Тобто відбувається активне формування

навичок корекції та самокорекції мовлення, що, безперечно, вважають вищим рівнем розвитку зв'язного мовлення старшого дошкільника» [7, с.15]. Також у зазначений віковий етап становлення дитини досить активно відбувається розвиток звукової культури мовлення та фонематичний слух, поліпшується інтонаційна виразність, дикція, розширюється словниковий запас.

Окреслюючи особливості розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти, слід відмітити типові недоліки, що характерні для цього періоду. Вчена Л. Калмикова стверджує, що у більшості дітей дошкільного віку зв'язне мовлення характеризується примітивністю, наявністю пауз, недоречних слів та словосполучень. Дошкільникам ще досить важко зосередитись на певній тематиці, підібрати доречні мовні засоби, коректно спланувати та структурувати висловлювання [19, с.43]. Також, не всі дошкільники володіють такими засобами виразності як: логічними наголосами, інтонацією, силою та темпом голосу. Отже, можна зазначити, що зв'язне мовлення є більш складною формою мовленнєвої активності особистості, варто відзначити вирішальну роль цілеспрямованої роботи вихователів закладів дошкільної освіти з розвитку мовлення на етапі дошкільного дитинства.

Отже, розвиток мовлення - це динамічний процес зі своїми особливостями та є центром уваги сучасних наукових пошуків. В процесі наукового дослідження виявилось, що період дошкільного дитинства характеризується високим рівнем розвитку мовлення, але має свої недоліки і потребує цілеспрямованого, системного та послідовного педагогічного керівництва щодо їх корекції.

1.3. Використання мнемотехніки для розвитку мовлення дошкільників

В професійній діяльності вихователі закладів дошкільної освіти стикаються з досить низьким рівнем розвитку мовлення дітей, що є

проблемою для подальшого розвитку дошкільників, тому виникає потреба у використанні ефективної педагогічної технології як мнемотехніка.

Питання розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти широко відоме у сфері педагогічної освіти. Загальновідомо, що в період дошкільного дитинства проявляються значні відмінності в розвитку мовлення здобувачів освіти.

Головним завданням розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти є формування та удосконалення монологічного мовлення. Це завдання вирішується шляхом використання варіативних видів мовленнєвої діяльності: складання текстів-описів про об'єкти, явища природи, переказування художніх творів, створення творчих розповідей, розучування віршових творів, а також складання розповідей за ілюстраціями, картиною [18, с. 15].

Усі ці види мовленнєвої діяльності є доречними у ході роботи над розвитком мовлення здобувачів дошкільної освіти. І для досягнення вагомих результатів доречно застосовувати сучасні освітні форми взаємодії з дошкільниками з формування та удосконалення мовлення.

Керуючись науковими доробками відомих науковців у галузі української дошкільної лінгводидактики про результативність наочного матеріалу, застосовуючи готові схеми вихователів, але адаптуючи та доповнюючи їх відповідно до потреб дошкільників, сучасні фахівці дошкільної освіти пропонують використовувати мнемотехніку в освітній діяльності зі здобувачами дошкільної освіти щодо розвитку мовлення.

Мнемотехніка – «це своєрідні схеми, засновані на асоціаціях, які допомагають запам'ятовувати і відтворювати інформацію»[27]. Принципи дії мнемотехніки базуються на тому, що у дошкільників на високому рівні розвинута зорова пам'ять та образне мислення. Яскравий приклад техніки - малюнок на ліжку або шафі в закладі дошкільної освіти. Запам'ятовуючи цей малюнок, дошкільник легко зорієнтується у

режимних моментах групи та взаємодії з груповим приміщенням. Мнемотехніка — це застосування спеціальних схем або карток [27].

Мнемотехніка в перекладі з грецької трактується як «мистецтво запам'ятовувати». Це «система методів і прийомів, які забезпечують успішне запам'ятовування, збереження і відтворення інформації, знань про особливості природних об'єктів, про навколишній світ, ефективно запам'ятовування структури розповіді і, звичайно, розвиток мови» [34].

Регулярне звернення до цієї технології сприятиме збагаченню словникового запасу дошкільників, опануванню граматично правильній побудові логічного висловлювання. Практичний досвід вихователів закладів дошкільної освіти застосування у роботі з дітьми мнемотехнічних прийомів засвідчує, що ця технологія ефективно сприяє формуванню правильної фонетичної вимови, фонематичному сприйманню, граматичної будови мовлення, активізації диференціації голосних та приголосних звуків, розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти. Використання сучасних методик дозволяє ефективно вирішувати освітні завдання дошкільників за допомогою формування необхідних умінь, прояву творчості у організації освітнього процесу, створенню ситуації успіху.

Використовуючи мнемотехніку можна вирішити такі освітні завдання [13, с.72]:

1. Розвивати діалогічне мовлення;
2. Розвивати вміння дошкільників шляхом графічних аналогій та замінників розповідати та розуміти знайомі літературні або народні твори;
3. Навчати здобувачів дошкільної освіти правильній вимові, знайомити з буквами;
4. Розвивати інтелектуальну діяльність здобувачів дошкільної освіти, спостережливість, кмітливість, вміння порівнювати та аналізувати,

виокремлювати істотні ознаки;

5. Розвивати когнітивні процеси дошкільників: увагу, уяву, мислення, пам'ять;

6. Вчити здобувачів дошкільної освіти розв'язувати винахідницькі завдання навчально-ігрового характеру тощо.

Як кожен твір, мнемотехніка створюється від простого до складнішого рівня. Розпочинати таку роботу слід з елементарних мнемоквадратів, поетапно переходити до мнемодоріжок, а далі - до мнемотаблиць.

Сутність мнемотаблиці — графічне чи частково графічне зображення героїв творів, об'єктів та явищ природи, дій відповідно до сюжету та змісту твору. Головне завдання – це якісно передати умовне зорове позначення або схему, представити її таким чином, щоб зображене було доступне та зрозуміле здобувачам дошкільної освіти.

Схеми та такі графічні моделі є своєрідним наочним орієнтиром для продукування монологів, допомагають здобувачам дошкільної освіти спроектувати структуру розповіді, послідовність тексту та його лексико-граматичний зміст.

Навчальним матеріалом у роботі з розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти можуть бути мнемотаблиці-схеми. Їх застосовують з метою:

- розширення словникового запасу;
- навчання складати розповіді різних типів;
- навчання переказування дитячої художньої літератури;
- загадування та відгадування загадок;
- заучування віршів.

Для систематизації знань здобувачів дошкільної освіти про сезонні зміни можна застосовувати схеми- моделі, мнемотаблиці до блоків «Зима», «Весна», «Літо», «Осінь». Графічно наведемо приклади таких

схем-моделей у рис. 1.2.

Рис.1.2. Приклади схем-моделей до блоку «Осінь»

Також для дошкільників ефективним є використання чорно-білих мнемотаблиць для розвитку творчості та варіацій побудови розповідей.

Приклад такого варіанту представлений у мал.1.3.

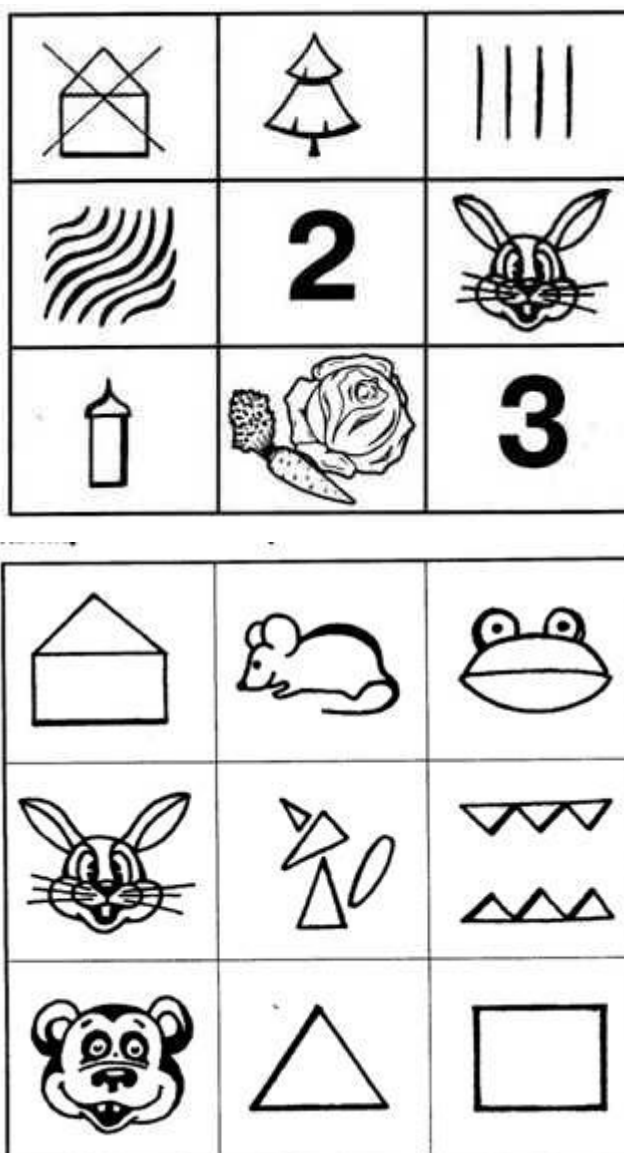

Рис.1.3. Приклад чорно-білої мнєнотаблиці для створення розповідей дошкільниками

Робота на занятті у закладі дошкільної освіти з використанням мнєнотаблиць здійснюється у три етапи.

Етап 1: Розглядання таблиць та аналіз зображеного.

Етап 2: Перетворення символів слів в зображення.

Етап 3: Створення тексту за змістом таблиць або схем.

Мнємотехніка є багатофункціональною технологією. На її основі організуються різноманітні дидактичні, творчі або сюжетно-рольові ігри. При створенні схем або моделей з дошкільниками слід

дотримуватись конкретних вимог [12]:

- модель має відображати узагальнений образ об'єкта;
- показати найголовніше в зображенні;
- ідея моделі або схема потребує обговорення з дошкільниками для доступності та зрозумілості.

У мнемотехніці вирішальне місце займає зорова пам'ять, запам'ятовування здійснюється мимовільно: здобувачі дошкільної освіти краще запам'ятовують предмети, факти, явища, події відповідно до їх життєвого досвіду. Отже, нова інформація має ґрунтуватися на досвіді дітей.

Розвиваючи монологічне мовлення здобувачів дошкільної освіти, можна застосовувати сучасні освітні методи мнемотехніки в конкретних видах діяльності: відгадуванні та загадуванні загадок, розучуванні віршованих творів, переказуванні текстів дитячої художньої літератури, продукуванні розповідей за ілюстраціями та сюжетними картинками та розповіданні казки, складанні опису, повідомлення або міркування.

Отже, цілеспрямована робота з розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти за допомогою мнемотехніки, сюжетно-рольових та дидактичних вправ або ігор, захопливого матеріалу, наочності, партнерської взаємодії з родинами дошкільників має певні результати: мовлення здобувачів дошкільної освіти відповідає критеріям освітніх програм і законодавчим документам; словниковий запас дошкільників трансформується з пасивного на активний і розширюється до рівня, потрібного для подальшого шкільного навчання.

РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МНЕМОТЕХНІКИ

1.1. Організація дослідно-експериментального дослідження

Виконавши теоретичний аналіз розвитку мовлення дошкільників, було організоване експериментальне дослідження на базі Херсонського закладу дошкільної освіти № 83 комбінованого типу Херсонської міської ради (за українським законодавством). Дослідження здійснювалось у групах старшого дошкільного віку з приблизно однаковим рівнем розвитку.

Мета констатувального етапу дослідження полягала у дослідженні розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Завдання констатувального етапу дослідження:

- дібрати методи обстеження мовлення дітей старшого дошкільного віку;
- виділити критерії та показники розвитку дошкільників;
- охарактеризувати рівні сформованості мовлення здобувачів дошкільної освіти;
- проаналізувати вплив вихователів закладів дошкільної освіти на розвиток мовлення.

У проведеному дослідженні брали участь 10 старших дошкільників, 3 педагога Херсонського закладу дошкільної освіти № 83 комбінованого типу Херсонської міської ради (за українським законодавством).

Для організацій дослідної роботи було проаналізовано та обрано діагностичні методи, за допомогою яких визначався рівень сформованості мовлення здобувачів дошкільної освіти: спостереження, діагностичні методики для дітей дошкільного віку, бесіди зі старшими дошкільниками, анкетування педагогів закладу дошкільної освіти, статистичні методи обробки даних.

Сьогоденний стан розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти характеризується роботою щодо удосконалення теоретичного та методичного апарату обстеження мовлення здобувачів дошкільної освіти з використанням сучасних технологій та розроблення системних заходів щодо корекційних освітніх програм для організації повноцінного мовленнєвого розвитку здобувачів дошкільної освіти. Одним з таких освітніх інструментів є когнітивні вправи та завдання.

На основі теоретичного аналізу, визначено критерії та показники, за якими визначався рівень сформованості мовлення дошкільників, представлений у таблиці 2.1.

Таблиця 2. 1.

Критерії та показники сформованості мовлення дошкільників

Критерій	Показники
Сформованість мовлення дошкільників (монологічного та діалогічного)	Уміння виражати власну думку логічно та послідовно. Самостійне складання розповідей: сюжетна, творча, описова, міркування, повідомлення; Самостійне формулювання питання, відповідь на питання за допомогою складних поширених речень, застосування різних діалогічних формул: питання-відповідь, повідомлення-питання, спонукання-повідомлення.
Граматична правильність	Уміння доречно використовувати різноманітні відмінкові закінчення слів, дієслівні форми, префікси, суфікси, узгодження частин мови, коректно формулювати речення, відповідно до порядку слів.
Інтонаційна виразність	Володіння інтонаційним чуттям, чіткість дикції, правильний темп; умінням використовувати логічні наголоси тощо.

Запропоновані діагностичні методики дослідження включають всі

зазначені критерії, за допомогою них і здійснений аналіз отриманих результатів у ході дослідно-експериментальної роботи.

З метою аналізу стану сформованості мовлення здобувачів дошкільної освіти, організовано спостереження за мовленням дошкільників у різноманітних видах діяльності. Найбільше таких освітніх ситуацій зафіксовано під час мовленнєво-ігрової освітньої діяльності дошкільників.

Програма спостереження

Мета спостереження полягала у аналізі особливостей мовлення старших дошкільників у різних видах діяльності.

Об'єкт спостереження: старші дошкільники.

Предмет спостереження: мовлення здобувачів дошкільної освіти.

Вид спостереження: групове.

Форма запису: бланк (додаток А).

Для характеристики мовлення під час спостереження, виділено критерії та показники:

- уміння продукувати зв'язну розповідь;
- Створювати усі типи розповідей, що використовуються з дошкільниками;
- проявляти словесну творчість у мовленнєвій діяльності;
- застосовувати інтонаційні засоби виразності мовлення.

Після реалізації спостереження було застосовано діагностичні методики для аналізу сформованості мовлення здобувачів дошкільної освіти.

З метою характеристики стану сформованості уміння здобувачів дошкільної освіти логічно та послідовно відтворювати короткий художній текст, було застосовано діагностичну методику переказування тексту.

Для переказу було обрано казку В. Сухомлинського «Ледача подушка», що представлена у додатку Б.

Методика 1. Переказування художнього твору «Ледача подушка»

Мета: виділити рівень розуміння змісту тексту та вміння логічно та послідовно переказувати короткий текст.

Хід: прочитати твір двічі; перед читанням організувати вступну бесіду щодо моральних якостей.

Переказування твору дошкільниками з акцентом на повноту переказу, логічність та послідовність подій у тексті, сформованість монологічного мовлення, граматичну правильність та інтонаційну виразність.

Наступний етап – організація бесіди для висловлення власних думок та відповідей на питання, формулювання висновку після прочитаного.

Ще одна методика спрямована на вивчення вміння здобувачів дошкільної освіти створювати опис. Детально проаналізуємо її.

Мета: визначити уміння створювати опис за ілюстрацією або малюнком та рівень розвитку мовлення.

Обладнання: дидактична лялька Леся

Інструкція: уважно подивіться на ляльку, а потім скажіть якого вона розміру; назвіть частини її тіла; з якого матеріалу вона виготовлена, перерахуйте її одяг та опишіть її зачіску. Яку гру з нею можна запропонувати друзям?

Аналізуючи створені описи старших дошкільників, звертаємо увагу на уміння здобувачів правильно формулювати речення, зберігаючи порядок слів у реченні, вживати прикметники, відмінкові закінчення у описі, узгоджувати слова у реченнях.

Також використовувалась методика складання діалогів. Опишемо її.

Мета: визначити уміння створювати діалог.

Обладнання: ілюстрація «Живий куточок».

Хід: дошкільники мають переглянути ілюстрацію та створити діалог з іншим учасником комунікації. Пропонуємо план діалогічного мовлення дошкільників:

1. Мешканці живого куточку;
2. Догляд за тваринами;
3. Користь;
4. Мої домашні улюбленці.

Під час діалогів занотовується вміння здобувачів дошкільної освіти самостійно ставити питання, відповідно до змісту ілюстрації, користуватись інтонаційними засобами; давати точні відповіді, використовувати поширені речення.

Вивчаючи граматичну правильність дошкільників, застосовували дидактичні ігри з іграшками або ілюстраціями за типом «Чого не вистачає?». Також запропоновані вправи на використання прийменників «Що змінилось?», «Сховай мишку», «Де заховався ведмедик?» (додаток В).

Критерії та показники рівня сформованості граматичної правильності мовлення дошкільників на основі:

- вживання іменників з їх відмінковими формами; вживання й розуміння дошкільниками іменників утворених з використанням суфіксів і префіксів;
- вживання прикметників й розуміння форм однини та множини прикметників;
- вживання дієслів;
- використання прислівників: ступенів порівняння та утворення суфіксальним способом.

Критерій інтонаційна виразність аналізувався під час організації вищезазначених методик.

Наступним етапом дослідження було аналізування професійної діяльності педагогів у формуванні мовлення здобувачів дошкільної освіти з використанням мнемотехніки.

З цією метою з вихователями закладу дошкільної освіти проведено анкетування.

Було розроблено та запропоновано анкету (додаток Г), питання якої сприяють аналізу практичної діяльності вихователів щодо розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти.

Під час організації дослідження розвитку мовлення старших дошкільників у констатувальному етапі дослідження враховані всі означені критерії.

Проаналізуємо діагностичні методи та їх результати.

Вивчивши результати спостереження, визначено, що 19 % здобувачів дошкільної освіти послідовно та логічно висловлюють зміст, активно спілкуються, вміють слухати і розуміють висловлення інших, продукують діалогічні та монологічні висловлювання. Самостійно трактують хід і правила ігор, організують спільні ігри з однолітками. 52% старших дошкільників вміють слухати мовлення інших та розуміють його, користуються діалогічним мовленням, але монологічне мовлення не розширене та фрагментарне, часто порушується послідовність думки. І 28% мають певні труднощі під час мовленнєвої комунікації з іншими, не виявляють ініціативи під час ігор, відсутня самостійність, постійно потребують мотивації з боку вихователя закладу дошкільної освіти. Не вміють послідовно та логічно висловити власні думки, допускають помилки у створенні речень.

Методика переказування тексту дала можливість визначити наскільки у здобувачів дошкільної освіти сформовані вміння переказувати короткі літературні твори.

За критерії оцінювання переказування було обрано охарактеризовані А. Богуш критерії оцінки переказів: *повний переказ, стислий, вибірковий, поверхневий*.

Нижче наведено таблиці рівня володіння здобувачами дошкільної освіти вмінням переказувати тексти.

Таблиця 2.2

Діагностики мовлення дошкільників за методикою 1

№	Рівні	Кількість дітей у % КГ	Кількість дітей у % ЕГ
1	Високий рівень	16	15
2	Середній рівень	52	53
3	Низький рівень	32	32

Таким чином, більшість здобувачів дошкільної освіти перебувають на середньому рівні сформованості виділених умінь, що говорить про те, що на середньому рівні у дітей сформоване монологічне мовлення (складовий компонент мовлення).

Результати наступної методики – опису за ілюстрацією, представлено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Діагностика мовлення дошкільників за методикою 2

№	Рівні	Кількість дітей у % КГ	Кількість дітей у % ЕГ
1	Високий рівень	15	16
2	Середній рівень	56	57
3	Низький рівень	29	27

Результати 3 методики показані у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Діагностика мовлення дошкільників за методикою 3

№	Рівні	Кількість дітей у % КГ	Кількість дітей у % ЕГ
1	Високий рівень	26	26
2	Середній рівень	64	65
3	Низький рівень	10	9

Оскільки здобувачі дошкільної освіти спочатку опановують діалогічне мовлення, а потім монологічне, то показники були вищими відповідно до першої методики. Старші дошкільники вміють формулювати питання і відповідати на них. Але, частина здобувачів дошкільної освіти, як показано у таблиці, перебувають на низькому рівні. У цих дошкільників короткий діалог з кількох реплік, інколи обмежується словом. Питання не завжди доречні та відповідають змісту бесіди, порушується послідовність думки, спостерігаються граматичні помилки у висловлюваннях.

Граматична правильність аналізувалась відповідно до *граматичного та синтаксичного* рівнів. Результати дослідження констатували, що найскладнішим для здобувачів дошкільної освіти було використання суфіксів і закінчень у словах. Біля 21% старших дошкільників результативно виконували пропоновані завданнями.

27% дітей старшого дошкільного віку самостійно виконували завдання з утворення нових форм слова *ліс*. Називали слова: *лісний, лісовик, лісничий, лісовичок, лісок тощо*. 56% потребували корекції та допомоги вихователя закладу дошкільної освіти. 17% здобувачів освіти не змогли виконати пропоновані завдання.

Зазначені критерії й показники були основою для виділення рівнів сформованості мовлення дошкільників, а саме: *високий, середній, низький*. Характеристика рівнів представлена у додатку Ж.

Кількісна характеристика рівнів сформованості мовлення дошкільників на констатувальному етапі дослідження показано у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

**Кількісна характеристика рівнів сформованості
мовлення дошкільників на констатувальному етапі дослідження**

№	Рівні	Кількість дошкільників у % в КГ	Кількість дошкільників у % в ЕГ
1.	Високий рівень	18	19
2.	Середній рівень	58	57
3.	Низький рівень	24	24

Таким чином, переважна більшість здобувачів дошкільної освіти перебуває на середньому рівні сформованості мовлення. Якісний аналіз констатував, що більшість дошкільників порушує узгодженість та послідовність викладу тексту; показують збіднілість та стереотипність граматичних і лексичних засобів мовлення; неповне висловлення думки; мовленнєві труднощі; потребує допомоги вихователя.

Враховуючи вагомість розвитку мовлення та потенціал діагностичного інструментарію для пізнавальної діяльності здобувачів дошкільної освіти (старший дошкільний вік), бачимо способи подальшого дослідження мовлення дошкільників з використанням мнемотехніки.

2.2. Зміст роботи щодо розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти за допомогою мнемотехніки

Найскладнішою формою мовленнєвої діяльності є мовлення, адже воно має характер послідовного цілеспрямованого та детального викладу. У розвитку мовлення виражений взаємозв'язок мовлення з психічним розвитком здобувачів дошкільної освіти, розвитком спостережливості, [32, с.21].

Вихователі закладу дошкільної освіти щоденно зустрічають проблему розвитку мовлення у професійній діяльності. Тому головним завданням закладу дошкільної освіти є поліпшення монологічного та діалогічного мовлення здобувачів дошкільної освіти, що сприятиме

загальному розвитку мовлення. Для вирішення цього завдання застосовуються різні види мовленнєвої активності: переказ творів, створення описів, повідомлень та міркувань, складання творчих текстів, розучування віршів, але предметом нашої роботи є застосування мнемотехніки для розвитку мовлення дошкільників.

Для ефективності використання мнемотехніки, педагогам закладу дошкільної освіти слід враховувати такі умови: новий навчальний матеріал обирати відповідно до інтересів та вподобань дошкільників, вихователь має прогнозувати настрій, зацікавленість дітей.

Мнемотехніка є засобом удосконалення передачі та запам'ятовування інформації за допомогою асоціативних зв'язків та спеціальних методів і прийомів.

Пропонуємо у закладі дошкільної освіти організувати роботу щодо розвитку мовлення дошкільників за допомогою таких мнемонічних прийомів: зв'язування (колаж), інтерпретація, байки, аналогія, логічні запитання, значки, трансформація, мнемотаблиці, мнемоквадрати, мнемодоріжки, інсценізацію.

«Трансформація» дозволяє трансформувати предмети або об'єкти у образи, які легше запам'ятовуються. Наприклад: можемо трансформувати зображення груші в число [13, с. 14].

«Піктограми» використовуються під час розучування віршів, скоромовок або загадок, переказування художнього тексту. Піктограми — маленькі прості зображення, символи, що характеризують головні властивості предметів чи понять.

До методу аналогії відносяться корекційні таблиці - це інформаційно- ігрове поле заповнене зображеннями - символами.

Завдання з коректурними таблицями:

- вибрати правильне твердження;
- назвати необхідні слова;
- пояснення дії;

– висловлення думки.

Мнемоквадрат — поле, на якому зображено предмет, дію або ознаку. Мнемоквадрати в освітньому процесі можуть застосовуватись окремо, наприклад, в дидактичних іграх на загадування загадок, або бути компонентом мнемотаблиці.

Наведемо приклад дидактичної гри з використанням мнемотехніки «Магазин слів».

Мета гри : розширення словникового запасу дошкільників, розвиток довготривалої пам'яті.

Хід гри: нові слова дошкільники розміщують у скриньку, тобто відтворюють засобом зображень, одразу після їх створення чи пояснення. До понять у скрині звертаємось періодично: на наступний день, через тиждень тощо.

Вагому роль у житті здобувача дошкільної освіти має казка. За допомогою неї вони пізнають навколишнє середовище, навчаються правильній вимові, вирішують ігрові завдання, що сприяє інтелектуальному розвитку. Дошкільники виявляють емоційний відгук на дії героїв, діляться своїми думками та переживаннями. Під час навчання активно долучаються до створення власних схем.

Робота з мнемотаблицями здійснюється за п'ятьма етапами [20]:

1. Знайомство та аналіз.
2. Трансформація до образів.
3. Переказ тексту за образами.
4. Графічний ескіз.
5. Відтворення мнемотаблиці.

За допомогою таких таблиць створюються також *тексти-описи* на різноманітну тематику (фрукти, тварини, праця дорослих, овочі, шкільне приладдя тощо).

Приклад: «Опис Фруктів»

1. Колір.

2. Форма.
3. Два яблука (Порівняння розміру).
4. Яблуко, груша, слива (смакові особливості)
5. Сад. (Де ростуть фрукти?)
6. Приготування їжі.

Онлайн платформи, інтерактивні завдання з застосуванням мнемотехніки на допомогу до класичних прийомів освітньої діяльності у закладі дошкільної освіти є ефективним засобом розвитку мовлення і в очній, і в дистанційній формі навчання дітей. Використання таких засобів трансформує будь-яке заняття у цікаву та сучасну гру для дітей і є доступною для них, концентрує увагу та захоплює дітей.

Мнемотехнічні методи розвитку мовлення – це результативний засіб розв'язання освітніх завдань з розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти, засіб корекції та попередження труднощів у створенні описів, запам'ятовування віршів, обмеженого словникового запасу, і т. д.

Отже, застосування мнемотехніки в закладі дошкільної освіти є необхідним, адже особливості фізіологічного розвитку дошкільників вимагають додаткової наочної підтримки та стимулювання, а також нових знань. При цьому удосконалюються майже всі психічні процеси: увага, пам'ять, мислення, уява та мовлення.

Запропонована серія завдань з використанням мнемотехніки, спрямована на удосконалення розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти.

2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи

Мета контрольного етапу дослідно-експериментальної роботи - перевірка результативності системи завдань з розвитку мовлення дошкільників засобом мнемотехніки

Завдання означеного етапу:

- виділити сформованості розвитку мовлення дошкільників;
- окреслити рівні сформованості розвитку мовлення дітей

дошкільного віку;

- здійснити порівняння результатів дослідження експериментальної та контрольної груп;

Методи, що застосовувались:

- бесіда;
- вирішення дітьми ігрових завдань;
- спостереження.

Спочатку у експериментальній та контрольній групі організовано бесіду, далі відбувалось спостереження за діяльністю дітей, а також консультації та бесіди з вихователями з проблеми розвитку мовлення дошкільників засобом мнемотехніки.

На основі порівняння показників було окреслено рівні сформованості мовлення дошкільників за допомогою використання мнемотехніки (високий, середній, низький).

Порівняння рівнів сформованості розвитку мовлення дошкільників засобом мнемотехніки експериментальної та контрольної груп на контрольному етапі дослідження представлено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Порівняння рівнів сформованості розвитку мовлення дошкільників засобом мнемотехніки експериментальної та контрольної груп на контрольному етапі дослідження

Рівні	Експериментальна група (ЕГ) %	Контрольна група (КГ) %
Високий рівень	24	18
Середній рівень	67	61
Низький рівень	9	21

Отриманні статистичні дані засвідчують ефективність використання пропонованої системи вправ щодо розвитку мовлення дошкільників засобом мнемотехніки.

Отже, під час здійснення дослідно-експериментальної роботи

підтверджено ефективність системи вправ щодо розвитку мовлення дошкільників способом мнемотехніки. Аналіз результатів показує позитивну динаміку в експериментальній групі у порівнянні з контрольною групою.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження розвитку мовлення дошкільників за допомогою мнемотехніки можна зробити такі висновки:

1. Розвиток мовлення здобувачів дошкільної освіти – одна з пріоритетних проблем дослідження української дошкільної лінгводидактики. Мовленнєве спілкування - один з видів діяльності, яку опановує дитина з раннього віку; універсальна умова розвитку дитини у період її становлення. Під час спілкування в організованій ігровій діяльності дошкільник досліджує навколишній світ в його цілісності та варіативності; розкриває внутрішній світ дитини. Базовий компонент дошкільної освіти окреслює прикінцеву мету розвитку мовлення дитини передшкільного віку – формування комунікативної компетентності. Мовленнєвий розвиток здобувача дошкільної освіти є головним засобом соціалізації.

Аналіз наукових та методичних джерел з теми дослідження переконує, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства та відповідно до кризових ситуацій пов'язаних з повномасштабним вторгненням країни-агресорки, вимушеної міграції сімей з дітьми дошкільного віку збільшується кількість дітей з порушеннями різної етіології усного мовлення, що уповільнює засвоєння освітніх програм розвитку здобувачів дошкільної освіти в закладах дошкільної освіти, своєчасній інтелектуальній та мовленнєвій підготовці дошкільників до подальшого шкільного навчання та формування пізнавальних процесів, поведінки дошкільника в цілому.

Відповідно до вищезазначеного важливого значення набуває освітня діяльність педагогів з дошкільниками, які мають певні порушення мовлення та логопедична робота зі здобувачами дошкільної освіти із загальним недорозвиненням мовлення в закладах дошкільної освіти.

2. Проблему розвитку мовлення науковці розглядали в різних аспектах, а саме: педагогічному, психологічному та логопедичному.

Становлення мовленнєвої активності проходить тривалий та складний шлях. Формування зв'язного мовлення здійснюється одночасно з розвитком мислення та пов'язане з збільшенням складності операцій у формі спілкування з іншими учасниками комунікації. Розвиток соціальної функції мови відбувається з того моменту, коли вона є засобом спілкування, коли здобувач дошкільної освіти усвідомлює звернення мовлення та застосовує для висловлення власної точки зору, своїх думок та переконань.

Отже, розвиток мовлення - це динамічний процес зі своїми особливостями та є центром уваги сучасних наукових пошуків. В процесі наукового дослідження виявилось, що період дошкільного дитинства характеризується високим рівнем розвитку мовлення, але має свої недоліки і потребує цілеспрямованого, системного та послідовного педагогічного керівництва щодо їх корекції.

3. В професійній діяльності вихователі закладів дошкільної освіти стикаються з досить низьким рівнем розвитку мовлення дітей, що є проблемою для подальшого розвитку дошкільників, тому виникає потреба у використанні ефективної педагогічної технології як мнемотехніка.

4. В професійній діяльності вихователі закладів дошкільної освіти стикаються з досить низьким рівнем розвитку мовлення дітей, що є проблемою для подальшого розвитку дошкільників, тому виникає потреба у використанні ефективної педагогічної технології як мнемотехніка.

Головним завданням розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти є формування та удосконалення монологічного мовлення. Це завдання вирішується шляхом використання варіативних видів мовленнєвої діяльності: складання текстів-описів про об'єкти, явища природи, переказування художніх творів, створення творчих розповідей, розучування віршових творів, а також складання розповідей за

ілюстраціями, картиною.

Усі ці види мовленнєвої діяльності є доречними у ході роботи над розвитком мовлення здобувачів дошкільної освіти. І для досягнення вагомих результатів доречно застосовувати сучасні освітні форми взаємодії дошкільників з формування та удосконалення мовлення.

Керуючись науковими доробками відомих науковців у галузі української дошкільної лінгводидактики про результативність наочного матеріалу, застосовуючи готові схеми вихователів, але адаптуючи та доповнюючи їх відповідно до потреб дошкільників, сучасні фахівці дошкільної освіти пропонують використовувати мнемотехніку в освітній діяльності зі здобувачами дошкільної освіти щодо розвитку мовлення.

Мнемотехніка є засобом удосконалення передачі та запам'ятовування інформації за допомогою асоціативних зв'язків та спеціальних методів і прийомів.

Пропоную у закладі дошкільної освіти організувати роботу щодо розвитку мовлення дошкільників за допомогою таких мнемонічних прийомів: зв'язування (колаж), інтерпретація, байки, аналогія, логічні запитання, значки, трансформація, мнемотаблиці, мнемоквадрати, мнемодоріжки, інсценізацію.

Онлайн платформи, інтерактивні завдання з застосуванням мнемотехніки на допомогу до класичних прийомів освітньої діяльності у закладі дошкільної освіти є ефективним засобом розвитку мовлення і в очній, і в дистанційній формі навчання дітей. Використання таких засобів трансформує будь-яке заняття у цікаву та сучасну гру для дітей і є доступною для них, концентрує увагу та захоплює дітей.

Мнемотехнічні методи розвитку мовлення – це результативний засіб розв'язання освітніх завдань з розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти, засіб корекції та попередження труднощів у створенні описів, запам'ятовування віршів, обмеженого словникового запасу, і т. д.

5. Отримані статистичні дані дослідження засвідчують ефективність

використання пропонованої системи вправ щодо розвитку мовлення дошкільників способом мнемотехніки.

Отже, під час здійснення дослідно-експериментальної роботи підтверджено ефективність системи вправ щодо розвитку мовлення дошкільників способом мнемотехніки. Аналіз результатів показує позитивну динаміку в експериментальній групі у порівнянні з контрольною групою.

Перспективу подальших наукових пошуків вбачаю у створенні методичних рекомендацій для вихователів дошкільної освіти щодо особливостей використання мнемотехніки у кожній віковій групі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти/ під наук. кер. Т.О. Піроженко К.: Видавництво, 2021. 26 с.
2. Білаш О.Н. Мнемотехніка в роботі з дітьми дошкільного віку. «Дитячий садок». 2015. № 23. С.12-15.
3. Богуш А. М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: Програма та методичні рекомендації. Київ: ІЗИН, 2017. 112 с.
4. Богуш А. М. Технологія розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. 2015.№4.С. 48-53. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/punpu_2015_4_10
5. Богуш А. М, Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови : Підручник за ред. А. М. Богуш. К.: Вища шк., 2007. 542 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk727623.pdf>
6. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови : Підручник за ред. А. М. Богуш. К.: Вища шк., 2007. 542 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk727623.pdf>
7. Брєлова. А. Д. Формуємо зв'язне мовлення. Дошкільне виховання,2018. №4 С. 15-17.
8. Вашуленко М. С. Мовленнєвий розвиток дошкільників–запорука успіху навчання молодших школярів. Педагогічний дискурс. 2011. -№ 10.-С. 95-99.
9. Використання дидактичних картин у розвитку мовлення дітей.Режимдоступу:https://allref.com.ua/uk/skachaty/vikoristannya_didaktichnih_kartin_u_rozvitku_movlennya_ditey
10. Використання піктограм у роботі з дошкільниками.

Використання піктограм в мовному розвитку і розвиток розумових процесів у роботі з дітьми дошкільного віку. Режим доступу: <http://ped-kopilka.com.ua/blogs/mari-petrenko/ispolzovanie-piktogram.html>.

11. Використання прийомів мнемотехніки для розвитку зв'язного мовлення дошкільників. Режим доступу: <https://satanivska-gromada.gov.ua/>

12. Використання прийомів мнемотехніки для розвитку зв'язномовлення дошкільників. Режим доступу:

<https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-prijomiv-mnemotehniki-dla-rozvitku-zvaznogo-movlenna-doskilnikiv-188755.html>

13. Гавриш Н. В. Методика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Луганськ: Альма-Матер, 2013. 217 с.

14. Гавриш Н. В. Навчання розповіді за картиною. Дошкільне виховання: № 1, 2003. 7-9с.

15. Гончаренко С. У. Зміст освіти і її гуманітаризації. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. Київ, 2017. с. 376.

16. Гончаренко С. У., Козловська І.М. Теоретичні основи дидактичної інтеграції. Педагогіка і психологія. 2017. с. 518.

17. Дідук Г. І. Система роботи з розвитку зв'язного мовлення відповідно до нових концепцій викладання рідної мови. Укр. мова і література в школі. 2010. 328 с.

18. Ейдетика як засіб підготовки дитини до школи. Авт.-упоряд. М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій. Харків: Вид-во «Ранок», 2017. 176 с.

19. Калмикова Л. О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку: монографія. К. : Фенікс, 2008. 497 с.

20. Кардаш І. М. Зв'язне мовлення як складник комунікативної готовності старших дошкільників до навчання школі. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. С. 64-68. Режим доступу: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/70/part_2/13.pdf

21. Крутій К. Л. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма. Запоріжжя: ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2016. 160 с.
22. Крутій К. Л. Методика проведення індивідуальних занять із мовленнєво пасивними дітьми дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛППС Лтд», 2013. 320 с.
23. Крутій К. Л., Лопатинська Н. А., Маковецька Н. В. Вчимося мовити розмови. Запоріжжя, 2019. 521с.
24. Лопатіна Г. О. Методика навчання діалогічного мовлення дітей молодшого дошкільного віку : монографія. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2014. 254 с.
25. Мацко Л. А., Прищак М. Д., Годлевська В. Г. Основи психології та педагогіки: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2019. 163 с.
26. Мнемотехніка для дошкільнят в ЗДО. Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/2203-yak-zastosovuvati-mnemotehnku-v-robot-z-doshklnikami>
27. Мнемотехніка для підвищення мовленнєвої активності дітей зООП. Режим доступу: <https://www.ircentr.space>
28. Мнемотехніка як ефективний засіб мовного розвитку дітей. Режим доступу: <http://krsuzirya.edukit.dp.ua/portfoliopedagogiv>
29. Нестандартні прийоми розвитку мовлення. Режим доступу: <http://teremok32.cherkassydnz.com/?p=883>
30. Оліферчук Т. В. Сучасні підходи до розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Таврійський вісник освіти. 2011. №4. С. 83-88
31. Омельченко Л. В. Використання прийомів мнемотехніки у розвитку зв'язного мовлення. Логопед. 2018. 102-115 с.
32. Полянська Т. Б. Використання методу мнемотехніки в навчанні розповіданню дітей дошкільного віку: Навчально-методичний посібник. К.: Видавництво « Дитинство –прес», 2018. 64 с.
33. Піроженко Т. О. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Н. В. Гавриш, Т. О. Піроженко, О.

Ю. Хартман, А. С. Шевчук, О. С. Рогозянський. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 104 с.

34. Розвиток мовлення дошкільників за допомогою мнемотехніки. Режим доступу:<https://vseosvita.ua/library/rozvitok-movlenna-doskilnikiv-za-dopomogou-mnemotehniki-184405.html>

35. Роль мовленнєвого розвитку у формуванні дошкільної зрілості дитини. Режим доступу: <http://hmlnyk5.dytsadok.org.ua/fahivci-radyat>

36. Сугейло Л., Швець Т. Розвиток мовлення здобувачів дошкільної та початкової освіти: технологічний аспект. *Acta Paedagogica Volynienses*, (5),2023, 34–39. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/860>

37. Тищенко В. В, Рібцун Ю. В. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до 5 років. Поради батькам. Київ : Літера ЛТД, 2006. – 128с.

38. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. К: Просвітництво, 1985. Т.10. 510 с.

39. Чепурний Г. А., Палійчук Ю. В. Асоціативний зв'язок, цифри та творче мислення, Вінниця : ВМГО «Розвиток», 2006. 80 с.

40. Чепурний Г. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти. Тернопіль. Мандрівець, 2015. 189 с.

41. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова та ін. ; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Протокол обстеження мовлення дитини під час нестимульованого мовлення

Дата обстеження _____

Прізвище та ім'я дитини _____

Вік _____

Вид діяльності дитини під час обстеження мовлення дорослим (гра або будь-яка продуктивна діяльність, описати ситуацію, в якій проводиться реєстрація зв'язного мовлення)

Початок спостереження _____

Час закінчення спостереження _____

Запис нестимульованого мовлення дитини _____

Методика навчання діалогічного мовлення _____

Підпис експериментатора, який проводив спостереження

Додаток Б.**Казка В. Сухомлинського «Ледача подушка»**

Маленькій Яринці потрібно рано вставати, щоб піти до садочку, але вона не хоче, о, як не хоче! Увечері Яринка питає діда:

- Діду, чому я не хочу вставати вранці? Навчи мене, дідусь, так, щоб я хотіла встати і йти до садка.

- Це ледача подушка, - сказав Дід.

- А що можна зробити, щоб вона не лінувалася?

- Я знаю секрет, - прошепотів дідусь. - Ось коли не хочеться вставати, візьми подушку, винеси її на двір, добре бий кулаками – тоді подушка і не буде лінива.

- Дійсно? Ярина зраділа. - Я зроблю це завтра.

Ще дуже рано, і потрібно йти до садочка. Яринка не хоче вставати, але їй треба нарешті провчити подушку і вибити з неї лінь. Яринка швидко підскочила, одягнулася, взяла подушку, винесла на подвір'я, поклала на лавку - і кулаками, кулаками. Вона повернулася до будинку, поклала подушку на ліжко - і вмила. А дід крізь вуса посміхається.

Дидактичні ігри та вправи, спрямовані на вивчення сформованості граматично правильного мовлення дошкільників

Завдання: з'ясувати здатність дитини розрізняти граматичні форми однини й множини іменників.

Перед дитиною розкладають картинки. На одних зображені одиничні предмети, на інших – ті самі предмети у кількості від двох і більше. Спочатку добирають картинки із зображенням предметів, назва яких у множині має наголос наприкінці слова. Наприклад: *гриб – гриби, стіл – столи, слон – слони, олівець – олівці, кіт – коти*.

Потім картки із зображенням предметів з ненаголошеним закінченням умножині: *собака – собаки, лопата – лопати, кішка – кішки, корова – корови*.

Експериментатор пропонує показати, де собаки, а де собака; де гриб, а де гриби тощо.

Гра «Назви велике»

Мета: з'ясувати особливості вживання та розуміння дітьми іменників із суфіксом згрубілості - *иц*, здатність до рефлексії під час самостійного творення слів за допомогою цього суфікса.

Матеріал: перша серія малюнків: маленький і великий слон; друга серія малюнків: маленький і великий лев; третя серія малюнків: мавпа, вовк, тигр, ведмідь, верблюд.

Хід заняття: перша серія, вихователь: «У місті, де живуть Максимко і Даринка, є великий зоопарк. Як же люблять наші малята ходити до нього! Проте, на жаль, це відбувається не дуже часто, адже татусь і матуся працюють зранку до вечора, а зоопарк розміщений так далеко, що їхати туди потрібно тролейбусом, тому самостійно діти піти туди не можуть.

І ось одного вихідного дня тато запропонував Максимкові й Даринці поїхати до зоопарку. Уявіть собі радість братика й сестрички!

Як же цікаво в зоопарку! Он слони: дбайливий тато-слон, біля нього - маленьке вухате слоненятко. Як ти гадаєш, як ще можна назвати великого слона? (Прогнозована відповідь: слонище). У слоненятка хоботочок, а в тата - слона... (Прогнозована відповідь: хоботище). У слоненятка вуха ще не дуже великі, а в тата-слона не великі вуха, а ... (Прогнозована відповідь: вушища). Слоненя ще дуже маленьке, тому й ніжки в нього маленькі, а в тата-слона — не просто великі ноги, а справжні... (Прогнозована відповідь: ножища).

Завдання: з'ясувати особливості вживання дітьми дієслів в умовному і наказовому способі дії; перевірити вміння створювати слова за допомогою суфіксів.

1. Що зробив зайчик, якби зустрів вовка (лисицю)? (втік би, сховався б, злякався). Відповідь дитини: правильно називає слово в умовному способі дії; добирає два слова; називає тільки одне слово.

2. Скажи зайчику, щоб він пострибав, сховався, затанцював. Відповідь дитини: правильно називає слова в наказовому способі дії; добирає два слова; називає одне слово.

3. Скажи, як називають дитинча зайчика? (зайченя), дитинчат? (зайченята), у зайця багато... (зайченят).

Аналогічні запитання пропонуються і щодо інших тварин. У лисиці..., у вовка..., у ведмедя..., у їжака...

Відповідь дитини: називає всіх дитинчат у правильній граматичній формі; називає правильно тільки одну граматичну форму; не виконує завдання.

4. Назви дитинчат собаки, корови, коня, вівці (собака – цуценя, цуценята, багато цуценят; корова – теля, телята, багато телят; кінь – лоша, лошата, багато лошат; вівця – ягня, ягнята, багато ягнят). Відповідь дитини: дитина називає всі слова правильно; називає два–три слова; називає одне слово.

5. Де живуть звірі? (у лісі). Які слова можна утворити зі словом *ліс*? (лісний, лісок, лісище, лісовик, лісовичок, лісочок). Відповідь дитини: називає більше двох слів; називає два слова; повторює задане слово.

З метою вивчення вміння дитини будувати речення, нами були підібрані сюжетні картинки. Розповідь за такими картинками дає змогу простежити побудову речень. Картинки слід добирати так, щоб дитина могла скласти речення різної складності, наприклад, з *двох слів*: Хлопчик читає; Дівчинка поливає; Бабуся плете; з *трьох слів*: Дівчинка тримає ромашку; *багатослівні*: Дівчинка прибирає свої іграшки; *складні речення*: Дівчинка подає кубики хлопчику, а хлопчик складає їх у машину; Дівчинка дивиться, як хлопчик малює; *речення з прийменниками*: Дівчинка сидить на стільці, а хлопчик стоїть біля неї; Хліб лежить на столі, а яблука в тарілці.

Анкета для вихователів

Шановні колеги!

Ви приймаєте участь в експериментальному дослідженні, мета якого вивчити розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Просимо вас відповісти на запитання запропонованої анкети. Ваші об'єктивні відповіді допоможуть нам вивчити вплив педагогів на розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників.

Анкета анонімна, отримані результати будуть використані в узагальненому вигляді.

Прочитайте уважно питання, позначте кружечками варіант, що найкраще відповідає вашій позиції або напишіть свій варіант відповіді.

1. Яке з поданих нижче визначень, на Вашу думку, є точнішим?

«Мнемотехніка» – це... (можливо декілька варіантів відповіді):

- а) процес засвоєння нової інформації за допомогою спеціальних методів і прийомів;
- б) природній принцип упорядкування інформації;
- в) техніка, що складається з питань та відповідей;
- г) сукупність спеціальних прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування, збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій.

2. Як регулярно Ви проводите роботу з розвитку зв'язного мовлення дошкільників?

- а) щоденно;
- б) щотижня;
- в) іноді проводжу;
- г) не проводжу.

3. Чи використовуєте Ви мнемоніку як засіб розвитку зв'язномовлення?

- а) так, завжди використовую;
- б) так, іноді використовую;
- в) ніколи не використовую.

4. Чи маєте Ви необхідну методичну базу для розвитку зв'язномовлення дітей за допомогою мнемотехніки?

- а) Так, маю;
- б) Маю, але в не достатній кількості;
- в) Ні, не маю.

5. Які методи та прийоми навчання зв'язного мовлення Ви вважаєте найбільш ефективними?

6. У яких видах діяльності Ви частіше проводите роботу з навчання мовлення?

7. У чому Ви вбачаєте складність використання мнемотехніки в роботі з старшими дошкільниками? (можливо декілька варіантів відповіді):

- а) діти не вміють користуватись мнемотаблицями;
- б) діти не можуть сформулювати речення за допомогою мнемодоріжки;
- в) діти не виявляють зацікавленості до пропонуванних мнемотаблиць;
- г) низький рівень мовленнєвої культури дітей цього віку;
- д) низький рівень мовленнєвого розвитку дітей;
- е) недостатня методична підготовленість педагогів; ж).взагалі не вбачаю складності.

8. Чи відповідає, на Вашу думку, зміст методичних посібників програмовим завданням з розвитку мовлення?

- а) відповідає в повному обсязі;
- б) не завжди відповідає;
- в) не відповідає.

9. Чи впливає позиція вихователя (поведінка) на розвиток зв'язного мовлення дітей? Якщо так, то яким чином?

10. Що на Вашу думку потрібно педагогам для покращення навчання дітей з розвитку зв'язного мовлення?

Дуже вдячні Вам за участь у дослідженні

Складання описової розповіді «Фрукти. Яблуко»

Мета: вчити якісні ознаки яблука, формувати вміння описувати яблуко, використовуючи мнемодоріжку.

Мнемодоріжка «Фрукти. Яблуко»

- Що це? (яблуко);
- На яку геометричну фігуру схоже? (коло);
- Якого кольору? (червоне);
- На чому росте? (дерево);
- Де росте? (в саду).

Складання описової розповіді «Свійські тварини. Курка»

Мета: вчити назву свійської тварини курки, її зовнішній вигляд, назву її дитинчат, формувати вміння складати розповідь про курку, використовуючи мнемодоріжку.

Мнемодоріжка «Свійські тварини. Курка»

- Хто це? (курка, це свійський птах);
- Чим вкрито тіло? (пір'ям);
- Чим харчується? (зерном);
- Який продукт харчування дає людям? (яйце);
- Як називають дитинчат курки? (курчата);
- Де живе? (курка - це свійська тварина, живе поряд з людьми, на свійському подвір'ї).

Характеристика рівнів сформованості мовлення дошкільників

Рівні	Характеристика рівнів
<i>Високий рівень</i>	<p>У складеному діалозі є 7-8 діалогічних одиниць, які мають складну структуру і містять різні типи речень: узагальнення, питання - повідомлення, пропозиція - згода, запит – відмова. Діти вміють складати діалог самостійно, проявляти ініціативу та активність; самостійно складати розповідь за сюжетним малюнком з динамічною сюжетною лінією, вільністю та виразністю мови. Діти цієї групи вміють співвідносити запропоновану тему творчої розповіді з її сюжетом; логічність, повнота побудови, граматична правильність мовлення, творчий підхід, використання засобів інтонації вираження характерні для складання переказу, описовий сюжет ляльки Лесі, групова гра з описаним предметом. Кількість речень у складених розповідях становить до 15.</p>
<i>Середній рівень</i>	<p>Дитина веде діалог з 5-6 діалогічних одиниць; діалоги короткі, прості за структурою, часто відповіді складаються з одного слова; діти самостійно формують діалог, проявляючи ініціативність та активність; вміють переказувати текст самостійно та за допомогою дорослої людини, іноді виникають паузи та незначні упушення тексту; невдало використовують синоніми; при складанні розповіді на основі сюжетного малюнку та переказу казки з'являються додаткові деталі, притаманні не цій темі, а сюжету; іноді переказ неточний, і кінець розповіді не має логічного висновку. Кількість речень ускладнених розповідях - до 10.</p>
<i>Низький рівень</i>	<p>Діалог містить 1-2 діалогових одиниці, короткий, простий за структурою; відповідь складається з одного слова; діти не вміють самостійно вести діалог; не проявляють ініціативи та активності; дитина не вміє переказати текст, незважаючи на додаткові питання дорослого, або відмовляється виконати завдання; описати ляльку та події на фотографії дитина може лише двома чи більше словами невідповідними за змістом, або граматично неправильними реченнями; дитина не вміє переказати і продовжити розповідь; мовлення непослідовне, монотонне, характеризується бідністю, інтонаційні засоби вираження відсутні. Кількість речень - до 5.</p>